

MINISTERIO DE EDUCACION

HOMENAJE
a la
DECLARACION UNIVERSAL
de
DERECHOS HUMANOS
40º en su
ANIVERSARIO

1948 — 1988

SERIE DE TRADUCCIONES
a
LENGUAS AUTOCTONAS DEL PERU

Quechua del Cusco

La versión de esta traducción utilizando el Panalfabeto Quechua y las reglas de ortografía y puntuación aprobados por R.M.No. 1218-85-ED se publicará en una próxima edición, en 1989.

PACHATIN LLAQTAKUNAPI RUNAQ ALLIN KANANPAQ JATUN KAMACHIKUY

Traductor: Gustavo Alencastre Montufar

Pachantin ayllu wawaq allin kausaypi kananta yuyaykuspan, kay kamachikuy paqarin. Runaq kausay qasi kusi kausaypi kananpaq, tukuy llakipi kaspapas “justicia” taripananpaq. Kikin runakayninta runa masinkunawan reqsichispa kausananpaq.

Runaq runa kayninta sarunchasqata rikuspan, wakin ima millay salqa runakunaq runa masinta ku'muchisqanta, waqachisqanta rikuspan, kay ancha sut'i kamachikuykuna rikhurin, ashwan allin, ashwan sumaq kausay runaq taripananpaq; mana imamanta manchakuspa, mana yarqayta muchuspa, sut'i simipi rimarispa qasi kausaypi kananpaq.

Runapaqpuni tukuy ima allinkunapas kamasqa karqan. Chay kamasqa kasqanta reqsispan; “derechon” kasqanta yachaspan kay simikuna kamakun qharipas warmipas kushkachasqalla kausanankupaq, sapa p'unchay ashwanta jananchakuspa. Kausanankupaq: paykuna ukhupipas, llapa ayllu runa ukhupipas, sapanka runataqmi tukuy llakimanta qespisqalla purikunan, llapa “mundo” pachantinman qasi kausay mast'arikunanaq.

Teqse muyuntin “munduq” “estadonkuna” juñuykunakuspan, ancha allinta rimanakunku

“Organización de las Naciones Unidas” sutita churaykukuspa. Jina sumaqta, allinta yuyayukuspataq, ruwaspataq, juq sonqolla kamachinakunku yanapanakunankupaq, runaq runakayninta, qespesqa kayninta, tukuy “derechunta” junt’achinankupaq.

Chay rimasqanku junt’akunanpaqtam, jatun “Asamblea” nisqa, ancha sut’inta qowanchis kay “Declaración Universal de los Derechos Humanos” qelqapi, llapa llaqtakuna ch’ullallata yuyaykuspa runaq allinkayninta tajyachinanpaq, chay allin kamachikuy simikuna junt’akunanpaq.

Kaqlataqmi reqsichina, yachachina qhipa wiñay runamanpas, waynakunamanpas ashwan allinta paykuna junt’achinanpaq ashwan allin yuyaytawanpas yapanankupaq, kikin “nacion-ninkupipas”, pachantin nacionkunapipas.

JATUN RIMANAKUYPI CHANINCHASQA KAMACHIKUY

JUQ ÑIQEN

Llapa runan kay pachapi paqarin qispisqa, “libre” nisqa, allin causaypi, chaninchasqa causaypi kananpaq, yuyayniyoq, yachayniyoq runa kasqanman jina. Llapa runamasinwantaqmi wauqentin jina munanakunan.

ISHKAY ÑIQEN

Kay jatun kamachikuyqa llapa runapaqmi, qasilla qespisqalla purikunanpaq, pipas kachun, mistipas,

runapas, yuraqpas yanapas; warmipas, qharipas.
 Taytachakuna mamachakunapi i-ñiqpas. Pacha Mama
 yupaychaqpas; imayna yuyaykuq runapas. May
 llaqtayoqpas; wajchapas, qhapaqpas.

KINSA ÑIQEN

Lapan runan kausaypachapaq kamasqa, mana piqpa
 rimapayasqantaqmi purikunan kausanan p'unchaykama.

TAWA ÑIQEN

Manan pipas runaq chitasqan kamachipi puriyta atinchu.
 Runawan yanachikuyqa unayñan tukukapun, kay
 “Declaración de los Derechos Humanos” chaninchan
 chay tukukuyninta, wiñaypaq.
 Yanachikuyqa qonqaypachaman churasqan kapun.

PHISQA ÑIQEN

Manan pipas, peqpapas, k'irisqan, muchuchisqan,
 k'umuchisqan kananchu.

SOQTA ÑIQEN

Llapa runaq “derechunmi”, maypipas runa jina
 “respetasqa” kananpaq.

QANCHIS ÑIQEN

Leypaq-qa, jatun kamachikuyapaq-qa llapa runapas
 kikillan, “igual-llan kanchis; mana pitapas ajllaspa, mana
 pitapas t'aqarparispa.

PUSAQ ÑIQEN

Llapa runapaq churasqan sapanka “nacionpi”, jatun llaqtapi “tribunalkuna”, “leywan”, “amparakunanpaq” piña mayña runakayninta sarunchayta munaqtinpas.

ISQON ÑIQEN

Manan pipas yanqa qasinmantaqa muchuy wasipi wesq’asqapas, llaqtanmanta qarqosqapas kayta atinchu.

CHUNKA ÑIQEN

Llapa runapas, imamantaña juchachasqa kaspapas, “tribunalpa” uyarisqanmi kanan; chayman jina juchayoq kasqanpas, mana juchayoq kasqanpaq yachakunanpaq.

CHUNKA JUQNIYOQ ÑIQEN

Jayk’an juchachasqa runaq-qa, kanmi “derechon” manan juchayoqcho kani, ninanpaq “justicia” taripanankama. Allin ch’uyaman “justicia” chayaspa, ima muchuymampas churana, juchanman jina.

CHUNKA ISHKAYNIYOQ ÑIQEN

Manan piqpa imayna kausakusqantapas tapupakuyta atinchischo. Manataqmi imaynatas warminwan, wawankunawan tiyan chaytapas yachayta munananchischu. Manan runaq allin kasqanta, “honranta”, allin runa kasqanta panpachanachu; Chaykuna ruwasqamantaqa “leymi” muchuchinan. Chay tukuywanpis, manan pipas qelqa apachisqanchista, “carta” chaskinanchista pakallapi, mana yachasqanchis